

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPERS SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/29/2016-05

**TÜRKİYE’DE ÖZEL TASARRUFLARIN GELİŞİMİ ve
EKONOMİK ETKİLERİ**

Çağlar Bozkurtⁱ

ⁱ clrbozkurt@gmail.com, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Türkiye’de Özel Tasarrufların Gelişimi ve Ekonomik Etkileri

Özet

Bu çalışmanın amacı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde fazlasıyla ihtiyaç duyulan yatırımların karşılanmasında önemli rol oynayan özel tasarrufların ekonomik etkilerini incelemektir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) verileri ile gelişmiş ülkeler (GÜ), gelişme yolundaki ülkeler (GYÜ) ve dünya ortalaması bazında Türkiye’nin tasarruf oranları karşılaştırılmıştır. Türkiye’de tasarrufların tarihsel gelişimi ve faiz ve tasarruf oranları arasındaki sayısal ilişki analiz edilmektedir.

Elde edilen bulgular, Türkiye tasarruf/gayri safı yurt içi hasıla (GSYH) oranının, 2000 yılı sonrasında sert düşüş yaşadığı görülmektedir. Çalışmada yapılan analizlerle tasarruflardaki düşüşün faiz oranları ile korelasyonu olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tasarruflar, Tasarrufların Gelişimi, Faiz Tasarruf İlişkisi*

Abstract

The objective of this study is to investigate the economic effects of private savings on the investment funding’s in developing countries. With the data driven from Central Bank of Turkey, IMF and OECD; Turkey’s saving ratios are compared with developed countries, developing countries and worldwide average saving ratio. Additionally, both the historical development of savings in Turkey and the correlation between interest rate and saving ratios are analyzed.

According to the results, it has been seen that Turkey’s GDP ratio sharply decreased after year 2000. Based on analysis, it has been proven that the decreases in the saving ratios are related with interest rates.

Keywords: *Savings, Development of Savings, Relation Between Interest Rate and Saving*

Giriş

Genel olarak tasarruf, harcamalardan sonra gelirden geriye kalan kısım olarak, yatırım ise gelirin gelir sağlamak amacıyla kalıcı bir biçimde kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Tasarrufların yatırımlardan düşük olduğu durumlarda o ülkede dış borçlanma ihtiyacı doğmaktadır. Tasarruf açığı ülkeler için yabancı sermaye çekmek ya da dış borçlanma yoluyla kapatılabilmektedir. Türkiye tasarruf açığını ağırlıklı olarak dış borçlanma ile kapatabilmektedir. Yabancı sermaye çekmek tasarruf açığı kapatmak için daha zor bir yoldur¹.

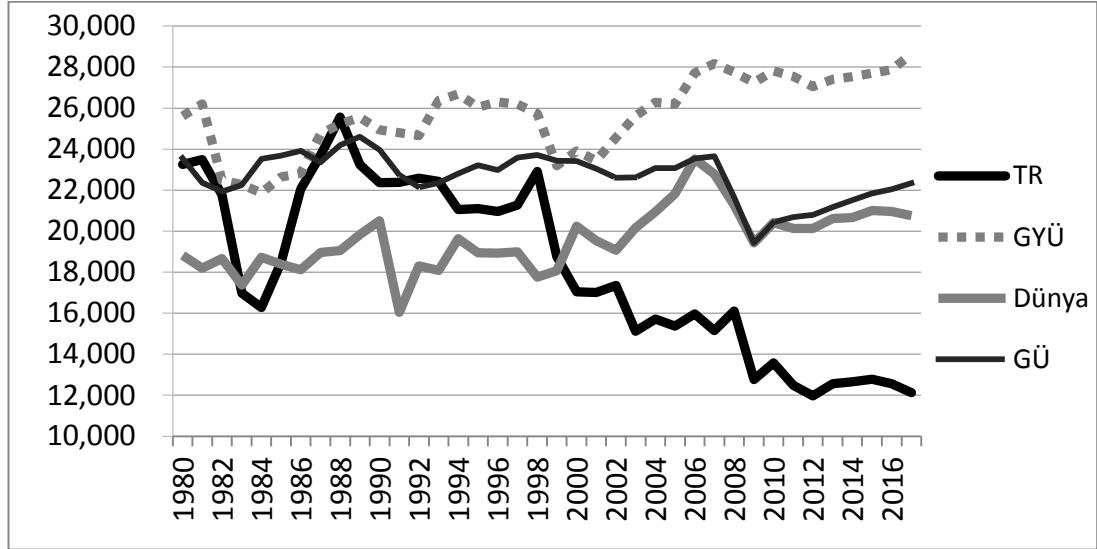
Yatırımları finanse etmenin maliyeti en düşük kaynağı yurtiçi tasarruflar olarak görülmektedir. Tasarruflar ekonomik genel dengenin temel değişkenlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Yeni yatırımların yapılabilmesi adına hükümetler tasarruf artışına önem vermekte ve bunun için girişimlerde bulunmaktadır. Ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi için tasarruf artışı ekonomik genel dengede önem arz etmektedir. Ayrıca tasarruflar bireylerin beklenen ve beklenmeyen durumlara karşın kendilerini koruma altına alma çabalarını parasal olarak ifade eder².

Gelişmekte olan ülkelere tasarruf açığı sorununun yaşanması ve bu sorunun kolayca kapatılamaması, ülke ekonomik parametrelerinde bozulmalara yol açmaktadır. Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkelere özellikle ekonominin hızlı büyüdüğü dönemlerde, yurt içi tasarrufların yatırım ihtiyacını karşılayamaması durumu cari açık sorununu ortaya çıkarmaktadır. İç tasarruf yetersizliği yaşayan ülkeler bu eksikliği tasarruf fazlası olan ülkelere dış kaynakla/yabancı sermaye ile karşılayabilmektedir. Yabancı sermaye ihtiyacı artış gösterdikçe ülke ekonomileri dış şoklara karşı kırılganlaşmaktadır. Tasarruf yetersizliği dolayısıyla yatırımları fonlamakta zorlanan bankalar ya da devlet, yurt dışına borçlanarak ekonomiye yük bindirmektedir.

¹Mahfi Eğilmez, “Tasarruf Yatırım Dengesi Geometrisi”, 18 Eylül 2013, <http://www.mahfiegilmez.com/2013/09/tasarruf-yatirm-dengesi-geometrisi.html> (Erişim Tarihi 10 Ocak 2015) ,s.1.

²Serap Barış ve Nispet Uzay, “Yurtiçi Tasarruflar ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 46, Temmuz-Aralık 2015, s. 120.

Dünyada tasarruf fazlası bulunan ülkeler başta Çin olmak üzere gelişmekte olan Asya ülkeleri, Almanya, Japonya ve petrol ihraç eden ülkelerdir. Diğer yandan tasarruf açığı bulunan başlıca ülkeler ABD, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile cari açık veren bazı Avrupa ülkeleridir³.

Şekil 1. Dünyada, Gelişmiş Ülkelerde(GÜ), Gelişme Yolundaki Ülkelerde(GYÜ) ve Türkiye’de Yurt İçi Tasarrufların, Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla’ya Oranı

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Şubat 2015 Raporu

Genç nüfusun yoğun olduğu ülkelerde harcama eğilimi daha yüksek olmakta ve dolayısıyla tasarruf oranları azalmaktadır. Yapılan çalışmalar genelinde tasarrufu etkileyen başlıca faktörler; büyüme, faiz, enflasyon, kişi başına düşen milli gelirdir.

1. Literatür Çalışması

Özel Tasarruflara yönelik araştırmalar ağırlıklı olarak; tasarrufun önemi, tasarrufu etkileyen ve belirleyen faktörler üzerine, ekonomik büyümeye olan etkisi ve ekonomi genelinde nasıl bir etki yarattığı üzerine odaklanılmaktadır. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Düzgün tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada, tasarrufu etkileyen faktörlerin araştırıldığı bir model geliştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, tasarruflara

³Hatice Erkiletlioğlu vd., “Türkiye’de Tasarruf Eğilimi”, Ocak 2011, https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_01_2011.pdf (Erişim Tarihi 19 Kasım 2015), s. 3.

negatif etkide bulunan faktörler kamu tasarrufu, para arzı, faiz oranı ve enflasyon oranıdır. Dış tasarruf faktörünün ise tasarruflara pozitif yönlü etkiye sahip olduğu gözlemlenmektedir⁴.

Aras tarafından 2000 yılında yapılan çalışmaya göre, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Gelişme Yolundaki Ülkelerin (GYÜ) öne çıkan problemlerinden birinin kalkınma olduğu belirtilmektedir. GYÜ'lerin kalkınma istikrarını sağlayıp devam ettirebilmeleri için tasarrufların artırılması ve etkili olarak kullanılması yani yeni yatırımlara dönüştürebilmeleri gerekmektedir⁵.

Susam & Bakar tarafından 2008 yılında yapılan çalışmada, Türkiye'nin de içinde bulunduğu GYÜ'lerde GSYH düşük, nüfus ise yoğun olduğu için kişi başına düşen gelirin düşük gerçekleştiği belirtilmektedir. Gelirin düşük olması durumunun tasarruflarda da düşüşe neden olduğu, bu nedenle de yatırımların yeterli seviyede gerçekleşemediğinin üzerinde durulmuştur. Tasarruflardaki düşüşün ülkede sermaye birikiminin sağlamamasına neden olduğu ve bu sorunun bir sonraki yılda da GSYH'nın düşük seviyelerde gerçekleşmesine neden olduğu, bir birinde doğan bu durumun ise kısır döngüye dönüştüğü belirtilmiştir⁶.

Ekinci & Gül tarafından 2007 yılında yapılan çalışmada, yurt içi tasarruflar ve reel büyüme arasındaki ilişki nedensellik analiziyle incelenmektedir. Sonuçlar; Türkiye için büyüme oranı ile tasarruf oranının karşılıklı bir ilişkiye sahip olmadığı, büyümeden tasarruflara tek yönlü bir nedenselliğin olduğu, tasarrufun ekonomik büyümeyi etkileyen faktörler arasında yer almadığı fakat büyümenin yüksek ya da düşük olmasının tasarrufların oluşmasında bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir⁷.

Sancak & Demirci tarafından 2012 yılında yapılan çalışmada, tasarruflar ve ekonomik büyüme ilişkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmada tasarruflar ve ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü ve yüksek ilişki olduğu belirtilmiştir. Ekonomik

⁴ Recep Düzgün, "Türkiye'de Özel Tasarrufun Belirleyicileri", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 32, 2009, s. 173.

⁵ Osman Nuri Aras, "Türkiye'nin Kalkınma Sorunu ve Çözüm Noktasında Özel Finans Kurumları", 2000, http://journal.qu.edu.az/article_pdf/1020_234.pdf, (Erişim Tarihi 10 Mart 2015), s. 94.

⁶ Nazan Susam ve Ufuk Bakkal, "Kriz Süreci Makro Ekonomik Değişkenleri Nasıl Etkileyecek?", **Maliye Dergisi**, S.155, Temmuz-Aralık2008, s. 81.

⁷ Aykut Ekinci ve Ekrem Gül, "Türkiye'de Yurtiçi Tasarruflara ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Uygulamalı Bir Analiz (1960-2004)", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.19, Aralık 2007, s.178

büyümenin sağlanması ve istikrarlı bir şekilde devam ettirilmesi için yurtiçi tasarruflarda artışı sağlanmasının gerekliliği belirlenmiştir⁸.

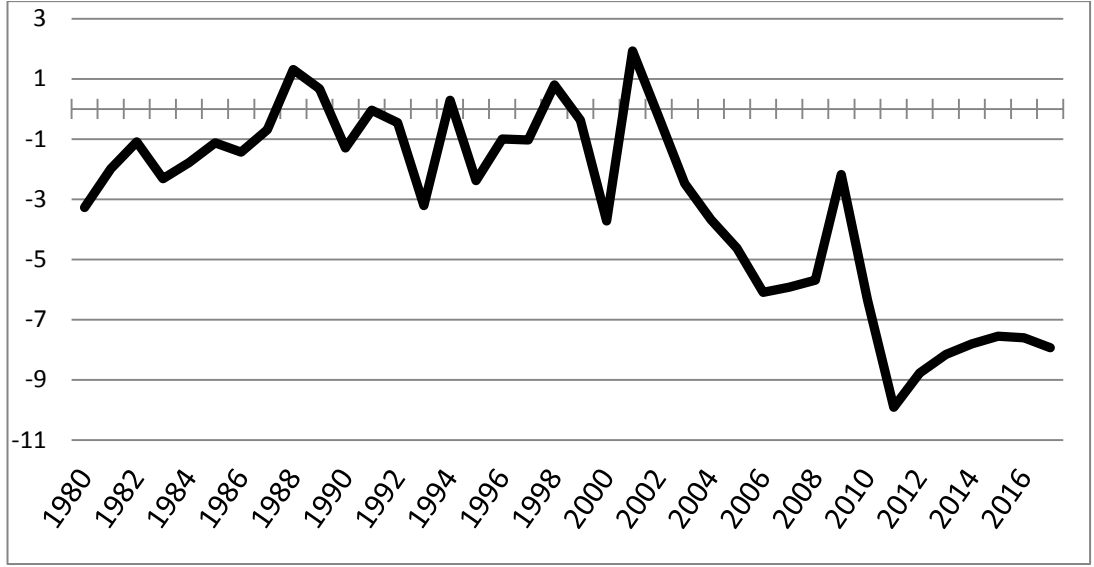
Kaya & Gürkan tarafından 2013 yılında tasarruflara ilişkin yaptıkları panel veri analizinde, gayri safi yurt içi hasıla sıralamalarına göre 20 büyük ekonomi incelenmiştir. Gelişmekte olan ülkeler arasında daha fazla tasarruf sağlayan ülkelerin daha hızlı ve sürdürülebilir büyüdüğü, gelişmekte olan ülkeler arasında nispeten daha düşük tasarruflara sahip olan ülkelerin ise daha istikrarsız bir büyüme izlediği görülmüştür. Gelişmekte olan ülkelerin yurt içi tasarrufları ve büyüme oranları arasında doğru yönlü ilişki tespit edilmiştir. İlk 20 ekonomi arasında en düşük yurtiçi tasarrufa sahip olan ülkelere Türkiye, Brezilya ve Meksika'nın diğer gelişmekte olan ülkelere göre daha yavaş ve istikrarsız büyüdüğü gözlemlenmiştir⁹.

2. Türkiye’de Tasarruf Eğilimi

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için harcama yapmaları normal bir davranış olsa da harcamaların gereklilik derecesinin belirlenmesi ve akli muhasebeleştirme tasarrufları birinci dereceden etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Günümüzde sosyal statü edinme, stres atma, vakit geçirme, eğlence için yapılan harcamaların giderek arttığını çevremizden ve açıklanan ürün satış rakamlarından gözlemlemek mümkündür. Bu durum Türkiye gibi özellikle gelişmekte olan ülkelere daha da ön plana çıkmaktadır. Bunun neticesinde ilgili hükümetler ve düzenleyici ve denetleyici otoriteler tarafından bir dizi önlem alınmaktadır. Ülkemizde yakın geçmişte BDDK tarafından bankacılık ürünlerine yönelik getirilen bazı kısıtlamaların örnek olarak verilmesi mümkündür.

⁸Ercan Sancak ve Nedret Demirci, “Ulusal Tasarruflar ve Türkiye’de Sürdürülebilir Büyüme İçin Tasarrufların Önemi”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 8, S. 2, Güz 2012, s. 191.

⁹Vedat Kaya ve Gürkan Efe, “Yurtiçi Tasarruflar ve Ekonomik Büyüme: Dünyanın En Büyük İlk Yirmi Ekonomisi Üzerine Teorik Bir Değerlendirme ve Panel Veri Analizi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 29, S. 2, 2015, s. 274.

Şekil 2. Türkiye’de Cari İşlemler Dengesinin, Gayri Safi Yurt İçi Hâsılaya Oranı

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Şubat 2015 Raporu

BDDK tarafından 2013 yılı Ekim ayında kredi genişlemesini sınırlamaya yönelik önlemler getirilmiştir. Krediler ve kredi kartlarına getirilen bu sınırlamalarla kredi talebinin kısılması ve dolayısıyla da cari açığın düşürülmesi planlanmıştır. Kredi hacmi artış gösterdikçe hem iç hem de dış mallara yönelik talep artmaktadır. İç malların bileşenlerini de ithalata dayandığı için harcamalardaki artış önünde sonunda cari açığa artışa sebep olmaktadır¹⁰.

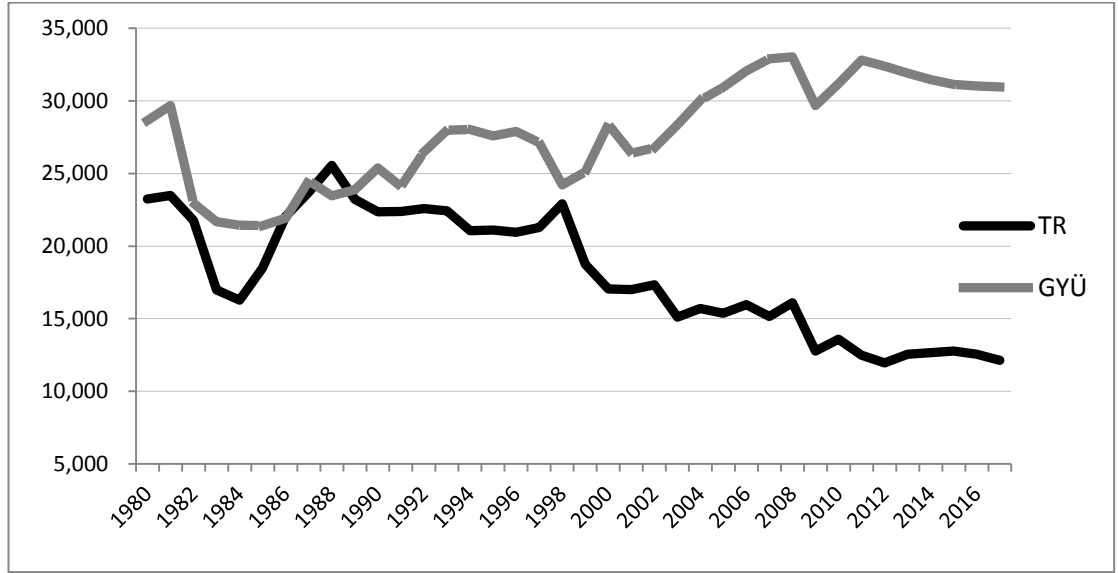
2.1. Türkiye’de Tasarrufun Tarihsel Gelişimi

Türkiye 1980’li yılların sonundan itibaren özellikle ithalatın önünün açılmasıyla beraber tasarruflarda düşüş yaşamaya başlamıştır. 2015 yılında tasarruf/GSYH oranının %12,8’e kadar gerilediği ve IMF tahminlerinin de sonraki yıllar için düşüşü işaret ettiği görülmektedir. Tasarruflar 2007 yılı sonrasında artan düşüş ivmesi göstermeye başlamış ve akabinde sıkı maliye politikasıyla toplam tasarrufların daha da düşmesi engellenmiştir.

¹⁰Mahfi Eğilmez, “Tasarruflar Düşerken Harcamalar Artıyor” , 2 Aralık 2013, <http://www.ntvpara.com/yorum-ve-analiz/dr-mahfi-egilmez/tasarruflar-duserken-harcamalar-artiyor> (Erişim Tarihi 15 Ekim 2015), s. 1.

Tasarruf oranındaki düşüş Türkiye ekonomisini yabancı tasarruflara ihtiyaç duyar hale getirmekte ve sermaye hareketlerinin etkisine maruz kalmasına neden olmaktadır¹¹.

Şekil 3'te gelişme yolundaki ülkeler ve Türkiye'de tasarruf/gayri safi yurt içi hâsıla oranının tarihsel gelişimi 1980'den itibaren gösterilmektedir.

Şekil 3.Yurt içi tasarrufların, gayri safi yurt içi hâsıla'ya oranı

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Şubat 2015 Raporu

2000 yılının öncesindeki dönemlerde GYÜ tasarruf / GSYH oranı ortalama değerlerine yakın değerleri gösteren Türkiye tasarruflarının 2000 yılı sonrasında 2001 krizinin de etkisiyle tasarruflarının düştüğü ve sonraki yıllarda da düşüşün devam ettiği görülmektedir.

Yapılan çalışmalardan tasarrufların seyri üzerinde etkiye sahip en önemli faktörlerden birinin faiz oranları olduğu görülmektedir.

2.2.Tasarruf ve Faiz İlişkisi

Tasarruf ve faiz oranları arasındaki ilişkinin yönü hakkında farklı bulgular elde edilmiştir. Bazı çalışmalar tasarruf ile faiz oranları arasında pozitif korelasyon

¹¹Ömer Faruk Çolak ve Harun Öztürkler, "Tasarrufun Belirleyicileri: Küresel Tasarruf Eğiliminde Değişim ve Türkiye'de Hanehalkı Tasarruf Eğiliminin Analizi", Eylül 2012, http://www.tbb.org.tr/content/upload/dokuman/2025/tbb_arastirma_colak_ozturkler.pdf, s. 16.

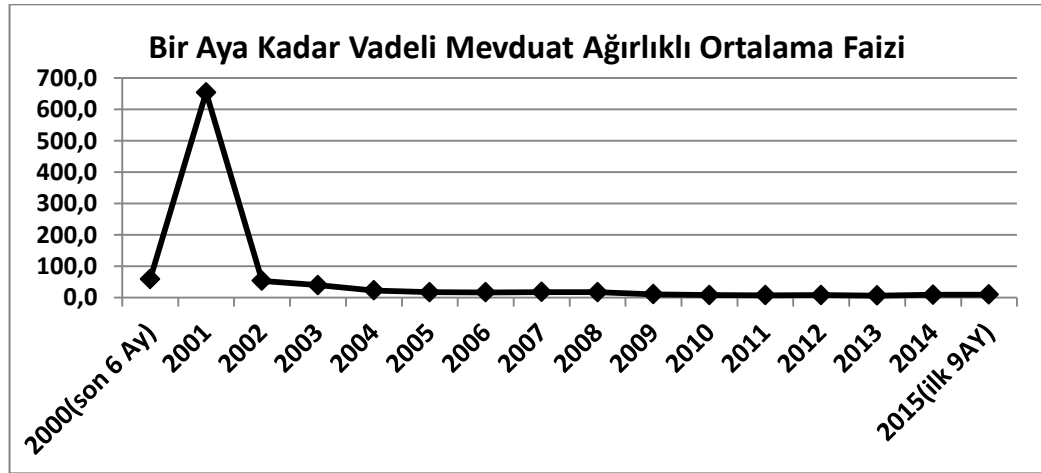
olduğu ileri sürerken, diğerleri tasarruflar ve faiz oranları arasında belirgin ve pozitif bir ilişki olduğu savını reddetmektedir.

Düzgün R. tarafından 2009 yılında yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, tasarruflara negatif etkide bulunan faktörler kamu tasarrufu, para arzı, faiz oranı ve enflasyon oranıdır¹².

Fisher I. tarafından 1930 yılında yazılan faiz teorisi kitabında; tasarruf düzeyinin iki belirleyici olduğu belirtilmektedir. Bunlardan birincisi farklı dönemlerde gerçekleşen tüketimlerin marjinal faydaları, ikincisi ise faiz oranıdır¹³.

Faiz ve tasarruf ilişkisinin zayıf bulunduğu çalışmalarda kullanılan analiz yöntemlerinde, faiz oranlarındaki ciddi dalgalanmaların oluşturduğu yüksek standart sapmaların korelasyonun düşük olduğu yanılgısına neden olduğu gözlemlenmiştir. Bu bölümde Türkiye'nin yıllık faiz oranlarının tarihsel gelişimi, faiz ve tasarruf oranlarının sayısal ilişkileri incelenmektedir.

Şekil 4'te mevduat faizi oranlarını incelediğimizde 2001 kriz yılındaki sert yükseliş dikkat çekmektedir. 2001 yılı ocak ayında 58,58 olan faiz oranı şubat ayına geldiğinde 7021,21'e yükselmiştir.

Şekil4. Türk Lirası Mevduat Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları

Kaynak: TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi

¹²Düzgün, a.g.e., s.173.

¹³Irwing Fisher, *The Theory of Interest*, Macmillan, 1930, s.164

3. Araştırma, Veri ve Metodoloji

Faiz ve tasarruf ilişkisini istatistiksel olarak ölçmek için 2000-2015 yıllarını kapsayan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'den alınan faiz oranları ve Uluslararası Para Fonu (IMF) 'den alınan Tasarruf /GSYMH oranlarına korelasyon analizi yapılmıştır.

Korelasyon analizi; iki rassal değişken arasındaki doğrusal ilişkinin yönünü ve gücünü belirtir. En çok bilinen korelasyon katsayısı Pearson korelasyon katsayısıdır. Bu katsayı iki değişkenin kovaryansının, değişkenlerin standart sapmalarının çarpımlarına bölünmesiyle elde edilen standart bir ölçüdür. Standart olduğu için değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü belirttiği gibi, ilişkinin derecesini de belirtmektedir¹⁴. Dolayısıyla yüksek standart sapmaya sahip değişkenler için korelasyon katsayısı düşük çıkmaktadır. Korelasyon katsayısı olan r_{xy} şu formül ile hesaplanır:

$$r_{xy} = \frac{\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{(n - 1)s_x s_y}$$

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler

	Mean	Std.Deviation	N
Faiz_Oram	59,67	159,349	16
Tasarruf/GSYH	14,6	1,87738	16

Tablo 2. Korelasyon Matrisi

		Faiz_Oram	Tasarruf/GSYH
Faiz_Oram	Pearson Correlation	1	0,417
	Sig. (2-tailed)		0,108
	N	16	16
Tasarruf/GSYH	Pearson Correlation	0,417	1
	Sig. (2-tailed)	0,108	
	N	16	16

Tablo 1 ve 2’de yüksek standart sapmaya neden olan, faiz oranının en yüksek değeri gördüğü 2001 yılının hariç tutulmadığı ilk analize ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

¹⁴Münevver Turanlı ve Selahattin Güriş, **Temel İstatistik**, DER Yayınları, 2. Baskı, s. 551.

Faiz oranı ve tasarruf arasında pozitif 0,417’lik korelasyon elde edilmektedir. Bu oran düşük ve istatistiksel olarak anlamsız olduğu için faiz oranı ile tasarruf arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu elde edilmektedir.

Tablo 3. Tanımlayıcı İstatistikler

	Mean	Std.Deviation	N
Faiz_Oranı	17,29	13,563	14
Tasarruf/GSYH	14,25	1,74119	14

Tablo 4. Korelasyon Matrisi

		Faiz_Oranı	Tasarruf/GSYH
Faiz_Oranı	Pearson Correlation	1	0,766
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N	14	14
Tasarruf/GSYH	Pearson Correlation	0,766	1
	Sig. (2-tailed)	0,001	
	N	14	14

2001 yılı verilerini hariç tutup, 2002-2015 yılı verileri üzerinden analizi yinelediğimizde Tablo 3 ve 4’te yer alan bulgular elde edilmektedir.

2002-2015 yıllarına ait veriler ile analizi gerçekleştirdiğimizde istatistiksel olarak anlamlı 0,766’lık pozitif korelasyon gözlemlenmektedir. Korelasyon %99 güven aralığında istatistiki olarak anlamlıdır.

Türkiye’nin sahip olduğu genç nüfus ciddi harcama talebi yaratmaktadır, harcamalarda aynı oranda kısılamadığı için tasarruf açığı kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumda Türkiye fon açığını dış borçlanma ile finanse edebilmektedir. Yabancı ülkelerdeki tasarrufların Türkiye’ye gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye’de faiz oranları dünya faiz oranlarına göre hep daha yüksek olmaktadır¹⁵.

¹⁵Emre Alkin ve Yalın Alpay, **Her Şey Ekonomi Değil**, GOA Yayınları, 2014, 5. Baskı, s. 97.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye’de tasarruflar özellikle 2000 yılı sonrasında sert bir düşüş göstermektedir. Türkiye’deki tasarrufların dünya ortalaması, gelişmiş ülkeler ve gelişme yolundaki ülkelerin gerisinde kaldığı görülmüştür. Tasarruflardaki düşüş eğilimi devam etmektedir ve bu durum ekonomi için daha fazla dış/yabancı finansman kaynağı gerektirmektedir. Bireysel emeklilik fonlarının hızlı gelişimi ve devlet desteği ile Türkiye’de özel tasarrufların artırılma çabası hızla devam etmektedir. Bu çalışmaların uzun vadede, genç nüfusa sahip ülkemizde tasarruf algısının oluşumuna da oldukça etkili olması beklenmektedir. Türkiye için faiz oranı ve tasarruf arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu istatistikî olarak kanıtlanmıştır.

Tasarruf açığının kapatılması için kullanılan yabancı kaynak, yüksek faiz oranı beraberinde yüksek riski de getirmektedir. Özellikle yabancı sermayenin ekonomiden ani çıkışları ciddi etkiler yaratmakta ve piyasa riski oluşturmaktadır.

Ekonomi politikaları uygulanırken tasarrufların ve cari dengenin korunması, yatırımlar için uygun finansmanın bulunabilmesi, rekabetçi üretimin ve ekonomik istikrar sürekliliğinin sağlanabilmesi için Para Politikası Kurulunun faiz kararları önem teşkil etmektedir.

Kaynakça

- Alkin, E. ve Alpay Y. **Her Şey Ekonomi Değil**. 5. Baskı. İstanbul: GOA Yayınları. 2014.
- Aras, O., N. (2000). “Türkiye’nin Kalkınma Sorunu ve Çözüm Noktasında Özel Finans Kurumları”, http://journal.qu.edu.az/article_pdf/1020_234.pdf. (Erişim Tarihi: 10.03.2015).
- Barış, S. ve Uzay, N. (2015). “Yurtiçi Tasarruflar ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.46, s. 119-151.
- Çolak, Ö. ve Öztürkler, H. (2012). “Tasarrufun Belirleyicileri: Küresel Tasarruf Eğiliminde Değişim ve Türkiye’de Hanehalkı Tasarruf Eğiliminin Analizi” http://www.tbb.org.tr/content/upload/dokuman/2025/tbb_arastirma_colak_ozturkler.pdf, (Erişim Tarihi: 16.08.2015).
- Düzgün, R. (2009). ”Türkiye’de Özel Tasarrufun Belirleyicileri”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 32, s.173-189.
- Eğilmez, M. (2013). Tasarruf Yatırım Dengesi Geometrisi, <http://www.mahfiegilmez.com/2013/09/tasarruf-yatrm-dengesi-geometrisi.html>, (Erişim Tarihi: 01.10.2015).
- Eğilmez, M. (2013). Tasarruflar Düşerken Harcamalar Artıyor, <http://www.ntvpara.com/yorum-ve-analiz/dr-mahfi-egilmez/tasarruflar-duserken-harcamalar-artiyor>, (Erişim Tarihi: 15.10.2015).
- Ekinci, A. ve Gül, E. (2007). “Türkiye’de Yurtiçi Tasarruflara ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Uygulamalı Bir Analiz (1960-2004)”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.19, s. 163-184.
- Erkiletlioğlu H. & Gül E. (2011). Türkiye’de Tasarruf Eğilimi, https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_01_2011.pdf. (Erişim Tarihi: 19.11.2015).

Fisher, I. (1930). **The Teory of Interest**. Macmillan.

Kaya, V. ve Gürkan, E. (2015). “Yurtiçi Tasarruflar ve Ekonomik Büyüme: Dünyanın En Büyük İlk Yirmi Ekonomisi Üzerine Teorik Bir Değerlendirme ve Panel Veri Analizi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. Cilt: 29, S. 2, s. 251-278.

Uluslararası Para Fonu (IMF). (2015). Dünya Ekonomik Görünüm Şubat 2015 Raporu, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/update/01/info.htm>. (Erişim Tarihi: 14.12.2015).

Sancak E. ve Demirci N. (2012). “Ulusal Tasarruflar ve Türkiye’de Sürdürülebilir Büyüme İçin Tasarrufların Önemi”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt: 8, S. 2, s. 159-198.

Susam N. ve Bakar U. (2008). “Kriz Süreci Makro Ekonomik Değişkenleri Nasıl Etkileyecek?”, **Maliye Dergisi**, S. 155. s. 72-88.

Turanlı M. ve Güriş S. (2005). **Temel İstatistik**. (2. Baskı). İstanbul: DER Yayınları.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), (Çevrimiçi), Elektronik Veri Dağıtım Sistemi. <http://evds.tcmb.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 07.12.2015).